

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Н.О. Шквиря, аспірант
Таврійський державний агротехнологічний університет

Постановка проблеми. Тенденції розвитку інноваційних процесів в агропромисловому виробництві (АПВ) визначається політичним становищем, економічною кон'юктурою і інноваційним кліматом в країні і регіоні. До початку реформа роль нормативно – фінансового регулятора інновацій, у тому числі і аграрних, виконувала державна планово – розподільча система.

В нових умовах основними функціями державного регулювання АПВ є:

- проведення державної політики у сфері сільськогосподарського виробництва;
- регулювання темпів та пропорцій розвитку галузей та регіонів;
- регулювання аграрного ринку;
- державна підтримка товаровиробників;
- реалізація державних і регіональних програм соціального розвитку села;
- фінансова підтримка розвитку агропромислового виробництва і сільських територій;
- наукове і інформаційно-консультаційне забезпечення ;
- проведення науково-технічної політики в агропромисловому виробництві.

Державне регулювання інноваційної діяльності в АПВ здійснюється шляхом: визначення інноваційних пріоритетів і формування інноваційних програм державного, галузевого і регіонального рівнів; створення правової бази для державної підтримки інноваційних проектів і суб'єктів інноваційної діяльності; стимулювання фінансово – кредитних установ, що кредитують інноваційні проекти; сприяння розвитку сучасної інноваційної інфраструктури; інформаційного забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В сучасній літературі досить багато уваги приділяється висвітленню теми державного регулювання інноваційної діяльності в АПВ. Вагомий внесок в дослідження зробили вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: Кропивко М.Ф., Лобанів М.І., Кальна-Дубінюк Т.П., Веселовский М.Я. та ін.

Формулювання мети статті. Цілями даної статті є:

- виявити основні напрями інноваційної політики держави в АПВ та дати характеристику кожному з них;
- сформулювати шляхи удосконалення державного регулювання інноваційної діяльності АПВ.

Основний матеріал дослідження. Основним інструментом прямої дії держави на інноваційну діяльність є державна інноваційна політика (таблиця 1). Ціль інноваційної політики – створення і споживання інновацій, що задовольняють власні і суспільні інтереси сільськогосподарських підприємств. Вплив держави має бути спрямований на максимальний розвиток власного інноваційного потенціалу, підтримку провідних наукових центрів, а також на забезпечення реалізації науково –технічної політики.

Таблиця 1

Основні напрямки інноваційної політики держави в АПВ

Основні напрямки інноваційної політики	Орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки України.
	Визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку.
	Формування нормативно – правової бази у сфері інноваційної діяльності
	Створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково – технічного та інноваційного потенціалу
	Забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово – кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності
	Ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково – технічній сфері.

	Фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності
	Сприяння розвитку інноваційної інфраструктури
	Наукове та інформаційно – консультаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності
	Підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності

Формування нормативно – правових стимулів для підтримки інноваційних технологій і підприємництва у сфері науки й науково-технічної діяльності є найважливішим напрямком державного регулювання в інноваційній сфері. Воно повинно здійснюватися за напрямками функціонування економіки країни (приватизація, розвиток підприємництва, податкової системи; фінансова та кредитна політика, зовнішньоекономічна діяльність тощо). На даний час нормативно правове забезпечення інноваційної діяльності складається з Концепції науково –технічного і інноваційного розвитку; Законів України « Про інноваційну діяльність», « Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про наукову і науково – технічну діяльність», « Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу», «Про державне прогнозування і розробку програм економічного і соціального розвитку країни», « Про режим іноземного інвестування», «Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності», «Про дорадчу діяльність» та інших законів. Кількість нормативних актів з правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні є достатньою, але вони не підкріплені шляхами, методами їх реалізації та фінансовим забезпеченням. Слід зазначити, що законодавчі акти, пов'язані з нормативно-правовим регулюванням інноваційної діяльності, не узгоджені між собою і визначають загальні, найбільш принципові положення, проте не регламентують інноваційну діяльність як логічний та послідовний інноваційний процес, який спрямовано на прискорення економічного розвитку України.

Не менш важливим напрямком державної інноваційної політики України є збереження, розвиток и використання науково – технічного і інноваційного

потенціалу, що дозволить з меншими затратами і в прийнятні строки досягти відчутних результатів.

Однак в Україні поки що не має чіткої організаційної системи, що здійснює всі послідовні етапи інноваційного процесу: фундаментальні дослідження, прикладні дослідження, проектування, розробка і створення інноваційного продукту, його освоєння, застосування, маркетинг, масове виробництво і споживання, що не дозволяє повноцінно розвиватися науково – технічному і інноваційному потенціалу і в цілому інноваційній діяльності. На погіршення науково – технічного потенціалу в Україні впливає багато різноманітних причин, серед яких відсутність фінансових можливостей сільськогосподарських підприємств, відсутність програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності аграрних підприємств та наукових установ, недостатня кількість та кваліфікація наукових кадрів, погіршення матеріально – технічної бази, недосконала система правового забезпечення інноваційної діяльності.

На сучасному етапі тільки держава спроможна зупинити руйнування накопиченого науково – технічного потенціалу України, забезпечити формування необхідних для наукових робіт обсягів фінансових і других видів ресурсів і спрямувати їх за допомогою державних довго- і короткострокових програм на пріоритетні напрямки науково – технічного прогресу.

Важливим завданням у забезпеченні взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово – кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності є створення та підтримка державою інфраструктури інноваційної діяльності.

Інфраструктура, що сприяє інноваційному розвитку в Україні перебуває в початковому стані. В ній представлені лише окремі види інноваційних структур, зокрема технопарки, бізнес-інкубатори, спеціальні економічні зони, а в сфері сільськогосподарського виробництва взагалі відсутні. Причому, діяльність лише незначної їх частини відповідає завданням, чи мають вирішуватися ними, виходячи з світового досвіду діяльності різних типів інноваційних інфраструктур. Тобто, в Україні не тільки обмежена чисельність

інноваційних структур, але і склалася їх структурна та функціональна неповнота. Серед бар'єрів, які стримують розвиток інноваційних структур, особливого значення має невідпрацьованість механізму державного регулювання цього процесу, необґрунтована централізація прийняття рішення про створення нових структур на вищому рівні влади. Останнє можна пояснити відсутністю адекватного уявлення в органах державного управління про роль, можливості і функціональні особливості різноманітних типів інноваційних структур, а також зміст відповідальності кожних з існуючих органів державного управління.

Державні і місцеві органи влади впливають на інноваційні структури по наступним напрямкам: законодавство, планування, програми фінансування і розвитку. Інноваційну інфраструктуру в Україні представляють сьогодні більше 50 інноваційних центрів різного профілю, перші з яких з'явилися ще в середині 90-х років у результаті реалізації ряду міжнародних проектів, що фінансувалися європейськими і північноамериканськими агентствами і фондами.

Загалом, в Україні можливості просування інновацій ґрунтуються на наявності і видах суб'єктів інноваційної діяльності. Розподіл функцій між основними суб'єктами інноваційної діяльності, що складають її інфраструктуру АПК представлено в таблиці 2

Таблиця 2

Характеристика основних суб'єктів, що складають інфраструктуру інноваційної діяльності АПК

Вид організації	Основна діяльність
Міністерство аграрної політики	Розробка та реалізація державної політики в аграрній сфері
Українська академія аграрних наук	поглиблення і розширення досліджень, підготовка науково обґрунтованих розробок (рекомендацій) по ефективній організації і технології виробництва сільськогосподарської продукції і її переробки
ВНЗ	Фундаментальні і прикладні дослідження і розробки

Науково – дослідні господарства, базові господарства	Виробництво інноваційної продукції
Фінансові установи	Інвестиційна діяльність
Інноваційний провайдер	Здійснює процес ринкової комерціалізації наукової розробки і забезпечує зв'язок власників інтелектуальної розробки з виробником чи споживачем інноваційної продукції
Навчальні фірми	Підвищення кваліфікації менеджерів; система підготовки і перепідготовки
Дорадчі служби	Інформаційне та консультаційне забезпечення інноваційної діяльності в аграрній сфері

Відносини між учасниками інноваційної діяльності регулюються чинним законодавством та договірним правом. Вимоги до типових угод, необхідні та суттєві складові цих угод мають бути передбачені у відповідних розділах нормативної бази інноваційної діяльності.

Могутнім важелем державного регулювання інноваційної діяльності, підвищення ефективності виробництва є податкова система. Задача держави – послабити податковий тиск по всім пріоритетним напрямкам інноваційної діяльності. Для формування ресурсної бази необхідно надати податкові пільги на доходи і засоби, які використовуються підприємствами на інновації. В цьому випадку фінансові органи можуть знижувати розмір податку і навпаки. В багатьох країнах з ринковою економікою приділяється велика увага доданню податковій системі необхідної гнучкості. Там діє економічний механізм вирівнювання умов відтворення капіталу в різних галузях і виробництвах, для створення пільгових умов для соціально необхідних видів бізнесу. Це стимулює приплив приватних капіталів саме в наукомісткій галузі бізнесу з високою нормою додаткової вартості, що є одним із умов прискореного росту не тільки ВВП, але і рівня і якості життя населення.

Інший не менш важливий механізм регулювання інноваційної діяльності є кредит. В нашій країні кредитні методи стимулювання використовують небагато. В сучасний час довгострокові кредити, покликані слугувати удосконаленню, оновленню матеріально-технічної бази, складають незначну долю в їх загальному обсягу.

Наступним напрямком інноваційної політики держави є наукове та інформаційно – консультаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності, що передбачає:

- формування ринку інновацій;
- делегування повноважень по управлінню саморегульованим професійним об'єднанням працівників аграрної науки, освіти, сільськогосподарського дорадництва;
- формування кооперативної системи поширення сільськогосподарських знань і інформації.

Сьогодні вже не викликає сумнівів, що здійснення повноцінної інноваційної діяльності як державою, так і підприємством, впровадження досягнень науково –технічного прогресу, не можливе без інформаційно – консультаційної системи, яка передбачає сумісну працю державних і недержавних інформаційних структур. Саме інформаційно – консультаційна служба, функціонуючі у тісному контакті з сільгосоптоваровиробниками забезпечує зворотній зв'язок виробництва з наукою, спонукає наукові заклади здійснювати дослідження з більш необхідних і ефективних напрямків інноваційної діяльності

Висновки та пропозиції. Виходячи з вищевказаного інноваційна політика в агропромисловому комплексі повинна здійснюватися на основі:

- інноваційних прогнозів основних напрямків освоєння науково-технічних досягнень в галузях АПК на коротко-, середньо- і довгострокову перспективу;
- вибору і реалізації інновацій , які оказують великий вплив на підвищення ефективності виробництва і конкурентноздатності продукції;
- створення системи комплексної підтримки інноваційної діяльності;
- розвитку інфраструктури інноваційного процесу, включаючи систему інформаційно-консультаційного забезпечення товаровиробників, а також навчання кадрів;
- підтримки і розвитку науково-технічного потенціалу;

- сприяння розвитку малого інноваційного підприємництва;
- активізації співробітництва на державному і міжнародному рівнях всіх зацікавлених сторін інноваційного процесу;
- створення економічних і правових умов інноваційної політики, удосконалення податкового законодавства.

Перераховані напрямки інноваційної політики повинні реалізовувати органи управління АПК державного і регіонального рівнів. Цілі даних напрямків можна досягти за рахунок впровадження найбільш ефективних інноваційних процесів, які здатні скоротити витрати на виробництво продукції, знизити ціни і привести до підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

Література

1. Антонюк Лариса Леонтіївна, Поручник Анатолій Михайлович, Савчук Володимир Сафронівч. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2003. — 394с.
2. Жарков Ю.В. Формування системи механізмів управління інноваційним процесом в АПК регіону. / Економіка АПК, 2003 - №8.
2. Кокурін Д.І. Инновационная деятельность – М.:Экзамен, 2001. – 576с.
3. Михайлова Л.І., Турчіна С.Г., Данилова І.С. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник.-Суми, 2003.